

Eesti NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346
63 VII

ÜHINGU TEGEVLIGE
FILOSOOFIATEADUSTE KANDIDAAT

G. NAAN

**PROLETAARNE
INTERNATSIONALISM
JA
KODANLIK
NATSIONALISM**

Nr. 19 (63)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

157343

11346 II
-63

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

ÜHINGU TEGEVLIIGE
FILOSOOFIATEADUSTE KANDIDAAT

G. NAAN

PROLETAARNE
INTERNATSIONALISM
JA
KODANLIK NATSIONALISM

499

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

~~16856~~

157343

1. Kaks ideoloogiat rahvusküsimuse alal

„Kodanlik natsionalism ja proletaarne internatsionalism,“ ütleb V. I. Lenin oma teoses „Kriitilisi märkusi rahvusküsimusest“, „need on kaks lepitamatult vaenulikku loosungit, mis vastavad kogu kapitalistliku maailma kahele suurele klassileerile ja väljendavad kahte poliitikat (veel enam: kahte maailmavaadet) rahvusküsimuses.“¹

Rahvusküsimus tekib kapitalismi kujunemise ajajärgul. Feodalismi likvideerimise ja kapitalismi kujunemise protsess on ühtlasi ka inimeste rahvusteks konsolideerumise protsess. Lääne-Euroopas ja Ida-Euroopas toimub see protsess mõningal määral erinevalt. Lääne-Euroopas kaasneb rahvuste kujunemisega ka iseseisvate rahvusriikide kujunemine. Sellele tõukavad sügavad majanduslikud tegurid. Kapitalistlik tootmisviis nõuab üht keelt kõneleva rahvastikuga maa-alade riiklikku ühendamist. „Keel,“ ütleb Lenin, „on inimeste tähtsaim suhtlemisvahend; keele ühtsus ja takistusteta arenemine on üks tähtsaimaid eeltingimusi tõesti vabaks ja laialdaseks, kaasaegsele kapitalismile vastavaks kaubanduskäibeaks, rahvastiku vabaks ja laialdaseks rühmitumiseks kõigi eri klasside järgi, ja lõpuks — eeltingimus turu tihedaks seoseks igasuguse ja iga omaniku või väikeomanikuga, müüja ja ostjaga.“²

Ida-Euroopas toimub tsentraliseeritud riikide kujunemine alles likvideerimata feodalismi tingimustes, seega tingimustes, kus inimesed ei ole veel kujunenud rahvusteks. Tsentraliseeritud riikide kujunemise protsessi kiirendasid siin enesekaitse vajadused mongolite, türklaste jt. vallutajate vastu. Koos kapitalismi arenemisega kujunevad ka siin rahvused, kuid see toimub siis, kui tsentraliseeritud riik on juba olemas. Seepärast on Idas tegemist mitte rahvus-, vaid paljurahvuseliste riikidega (Venemaa, Austria-Ungari). Juhtivat osa, rahvuste ühendaja osa etendas siin üks rahvus, Venemaal näiteks suurvene rahvus, kelle eesotsas seisis aadli tugev ja organiseeritud sõjaline bürokraatia. Tekib olukord, kus ühed rahvused on valitsevas, teised rõhutatud seisundis.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 20. kd., lk. 10.

² V. I. Lenin, Valitud teosed, I kd., lk. 552.

Lääne-Euroopas oli teatava ajani rahvuslik rõhumine ja rahvuslik liikumine erandiks (Iirimaa). Siis aga haaravad Lääne-Euroopa riigid (Inglismaa, Prantsusmaa jt.) endale asumaid ja muutuvad paljurahvuselisteks koloniaalriikideks, mille kodanlus rõhub ja orjastab sadu miljoneid inimesi asumaades. Seega muutub ka rahvusküsimus ise; ta muutub rahvusküsimusest rahvus-koloniaalküsimuseks, muutub siseriiklikust küsimusest rahvusvaheliseks küsimuseks, asumaade ja sõltuvate riikide rõhutatud rahvaste imperialismi ikkest vabastamise ülemaailmseks küsimuseks.

Rahvuslik liikumine ei tähenda sisuliselt ühe rahvuse võitlust teise vastu. See on võitlus rahvuste v a l i t s e v a t e k l a s s i d e vahel. Kujunevate rõhutatud rahvuste kodanlus põrkab oma tegevuses (võitluses turu pärast jne.) kokku kitsendustega, valitseva rahvuse aadli või kodanluse privileegidega. Ta püüab kõrvaldada oma teelt need kitsendused ja kindlustada endale õiguse ekspluateerida „omasid“, omast rahvusest rahvahulki. Võitluses valitseva rahvuse valitsevate klasside vastu apelleerib ta rõhutatud rahvuse alamkihtide poole, lastes paista oma huve kogu rahvuse huvidena. Ta võitleb oma klassi huvide eest, kuid rahvuse huvide lipu all.

Nii tekivad rõhutatud rahvuse kodanluse natsionalistlikud loosungid. Nende suund sõltub konkreetsest ajaloolisest olukorrast, sellest, mis suguse rahvuse valitsevate klassidega tuleb võidelda rõhutatud rahvuse kodanlusel. Ukrainas oli näiteks möödunud sajandi teisel poolel tegemist vene aadliga ja vene suurokodanlusega (Ukraina läänepoolses osas — Poola aadliga). Natsionalism on siin seepärast venevastane (poolavastane). Gruusias ei olnud vene mõisnikke ja vene suurokodanlust, kuid seal leidis armeenia suurokodanlust. Seepärast on siin natsionalism mitte vene-, vaid armeeniavastane. Lätis ja Eestis tuli rahvuslikul kodanlusel võidelda saksa mõisnike privileegide vastu. Seepärast on siin natsionalism saksavastane. Venevastane natsionalism on neis maades hilisem nähtus.

Asjaolust, et rahvuslik liikumine on oma olemuselt kodanlik, ei järgne, nagu poleks siinrahvahulkadel etendada mingit osa. Ajalooline materialism õpetab, et ajaloo tõelisteks loojateks on rahvahulgad, mitte ekspluateeriv vähemus. See on maksev ka rahvusliku liikumise kohta, mille jõu määrab just rahvahulkade osavõtt. Olenevalt sellest, kas laialdased rahvahulgad võtavad osa liikumisest või mitte, „... võtab rahvuslik liikumine kas massilise iseloomu, järjest rohkem laienedes...“, või see muutub väikeste kokkupõrgete ahelaks, mandudes skandaalideks ja „võitluseks“ siltide pärast...“¹ See aga, kas rahvahulgad võtavad osa liikumisest või mitte, sõltub omakorda sellest, kas ülalmainitud kitsendused puudutavad rahvahulki. Eestis lasusid näi-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 2. kd., lk. 301.

teks möödunud sajandil feodalismi rohked jäänused oma põhiraskusega talurahvahulkadel. Seepärast astuvad nad võitlusse rahvusliku liikumise lipu all. Kuivõrd on tegemist ekspluateerimise feodalse vormi likvideerimisega, ühtuvad siin liikumise algupäevil talurahvahulkade ja maakodanluse huvid. Kuid nad ühtuvad ainult selles ulatuses. Väljaspool neid piire on kodanluse ja töörahhvahulkade huvid otse vastandlikud: esimesed on ekspluateerijad, teised ekspluateeritavad.

Sel määral, kuidas areneb kapitalistlik tootmisviis ja ekspluateerimise kapitalistlik vorm muutub ekspluateerimise valitsevaks vormiks, teravnevad vastuolud rahvuse enda piirides. Töötajatel tuleb taluda peamiselt „oma“ kurnajate ekspluateerimist. Areneb töötajate klassivõitlus „oma“ kurnajate vastu. See on kodanlusele palju tõsisemaks ohuks, kui feodaalset või muud laadi kitsendused, sest viimased riivavad ainult kodanluse tegevusevabadust, kuna aga proletariaadi revolutsiooniline liikumine teeb küsitavaks kodanluse kui klassi olemasolu üldse. Seepärast näeb rahvuslik kodanlus „oma“ töörahhvahulkades tuhat korda tõsisemat ohtu kui valitseva rahvuse valitsevates klassides. Ta kaldub viimastega kokkuleppele, sest peale teatavate lahku minekute on tal nendega ka ühised põhihuvid: mõlemad on huvitatud eraomandusel ja ekspluateerimisel rajaneva korra püsimisest. Ühiskonnas kujuneb kaks suurt leeri mitte rahvuste, vaid klasside järgi: ühelt poolt mitmest rahvusest ekspluateerijate leer, teiselt poolt samuti mitmest rahvusest ekspluateeritavate leer. Võtame näiteks olukorra Eestis möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul. Maal ekspluateerivad saksa mõisnik ja eesti kulak üksmeelselt sulaseid ja kehvikuid. Linnas eestlastest, sakslastest, venelastest jne. kapitalistid ekspluateerivad täiesti üksmeelselt eesti, vene jt. rahvustest töölisi. Nüüd „iga tõeliselt tõsise ja sügava poliitilise küsimuse juures käib rühmitumine klasside, aga mitte rahvuste järgi.“¹

Kuid rahvuslik kodanlus ei loobu ka muutunud tingimustes rahvuslikust lipust ja rahvusliku kultuuri loosungist. Nüüd kasutab ta neid „oma“ töötajate vaimseks orjastamiseks, töötajate klassiteadvuse ähmastamiseks, nende võitlusvaimu nõrgestamiseks. Ta taotleb seda, et töötajad loobuksid võitlusest oma eluliste huvide eest ja lepiksid kapitalistliku orjusega „rahvustervikluse“ huvides (tähendab kodanluse huvides). „Rahvusliku kultuuri nimel ajavad kõigi rahvuste mustasajalised ja klerikaalid ning ka kodanlased reaktsioonilisi ja musti asju.“² Peamine, mida taotleavad ekspluateerijad, on töötajate eraldamine rahvuste järgi, ühtede tööliste ässitamine teiste vastu, et oleks kergem nende üle valitseda, et hõlpsam oleks neid kurnata.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 20. kd., lk. 20.

² Sealsamas, lk. 7.

Kodanlik natsionalism on siin kaotanud kõik progressiivsed tendentsid ja muutunud läbini reaktiooniliseks ideoloogiaks.

Niisiis, kodanlikus natsionalismis on kaks tendentsi. Ühest küljest, kodanlik natsionalism taotleb töötajate kaasatõmbamist võitlusesse komandeeriva rahvuse valitsevate klasside privileegide vastu. Seda võitlust rahvuslik kodanlus peab oma klassihuvides, kuid suuremal või väiksemal määral on see ka rahvuse töötava enamuse huvides, sest mainitud privileegid riivavad ka töötajate huve. Teisest küljest aga kodanlik natsionalism on suunatud töötajate lepitamisele omast rahvusest kurnajatega, töötajate eraldamisele rahvuste järgi nende kurnamise hõlbustamiseks. Esimene tendents on ülekaalus rahvuse kujunemise tingimustes, kapitalismi vastuolude arenematuses tingimustes. Niipea kui ekspluateerimise määravaks vormiks muutub ekspluateerimise kapitalistlik vorm ja kurnaja peakujuks saab omast rahvusest kurnaja, saab valitsevaks tendentsiks kodanlikus natsionalismis teine tendents. Komandeeriva rahvuse valitsevate klassidega saavutab rahvuslik kodanlus kokkuleppe „oma“ rahvahulkade arvel.

Mõlemale eespoolmainitud tendentsile on omane ka ühine joon: see on püüe kasutada ära töötajate liikumist rahvusliku kodanluse klassihuvides, püüe allutada töötajate elulised klassihuvivid rahvusliku kodanluse klassihuvidele. Selles seisabki kodanliku natsionalismi olemus.

Kodanluse huvide kokkusattumine samast rahvusest töötajate huvidega ei ole täiesti võimatu; kuid see kokkusattumine on alati piiratud, tinglik ja mööduv. Üldiselt ja peamiselt on kodanluse ja töötajate huvid mitte ainult lahkuminevad, vaid otse vastandlikud ja lepitamatud. Kodanlus ei saa seepärast kunagi olla rahvuse (tema määrava enamuse) huvide eest vähegi järjekindlaks võitlejaks, tema natsionalistlik ideoloogia aga ei saa kunagi olla rahvuse tõeliste huvide vähegi järjekindlaks väljenduseks.

Kodanlusele ei ole „rahvuse huvid“ mingi suurus omaette. „Rahvuse huvid“ on talle tegelikult kolmandajärgulise tähtsusega, võrreldes tema klassihuvidega. Kisa rahvuse huvidest on kodanlusele vaid vahend ja ettekääne võitluses oma klassihuvide eest. Eesti rahvuslik kodanlus on järjekindlalt reetnud eesti rahva määratu enamuse huviseid tema ajaloolistele vaenlastele: omal ajal balti paruneile ja Vene isevalitsusele; seejärel saksa okupantidele ja Entente'i interventidele kodusõja ajal; siis Inglismaa ja Saksamaa kodanlusele „iseseisvuse“ aastail; saksa fašistlikele okupantidele Isamaasõja päevil. Praegu on eesti kodanlikud natsionalistid Ameerika imperialismi agentuuriks.

Kodanlusele on vastuvõetav rahvusküsimuse niisugune lahendus, mis kindlustab talle kasumi, mis kindlustab talle „omast“ rahvusest rahvahulkade ekspluateerimise võimaluse. Kõik muu huvitab teda üpris vähe. Ei ole siis midagi imelikku selles, et eesti kodanlus leppis

täiesti Eesti kuulumisega tsaari-Venemaa rahvaste vangla koosseisu ja kasutas iga juhust, et kinnitada oma truualamlust isevalitsusele; et ta ei teinud midagi võitluseks saksa okupantide vastu 1918. aastal ja isegi palus liitriike sakslastele ette kirjutada, et nad maalt niipea ei lahkuks, kui viimased olid sunnitud lahkuma; et ta leppis Euroopa kapitalistlike suurriikide kodanluse poliitilise ja majandusliku võimutsemisega „iseseisvas“ Eestis; et ta lakkus suurima usinusega saksa fašistlike inimsööjate taldu aastail 1941—1944.

Proletariaat ja tema revolutsiooniline marksistlik partei on kõige järjekindlam võitleja igasuguse rõhumise, ka rahvusliku rõhumise vastu. Juba Marx ütles, et ei saa olla vaba see rahvas, kes rõhub teisi rahvaid. Bolševike partei on oma asutamispäevist peale võidelnud järjekindla proletaarse internatsionalismi lipu all rahvusliku rõhumise vastu Venemaal.

Proletaarne internatsionalism on oma olemuselt kodanliku natsionalismi otsene vastand.

Sel ajal kui kodanlik natsionalism taotleb töötajate klassihuvide allutamist rahvusliku kodanluse huvidele ja töötajate eraldamist rahvuste järgi nende jõudude vähendamiseks, taotleb proletaarne internatsionalism kõigist rahvustest töötajate jõudude ühendamist võitluseks nii „oma“ kui ka kõigi „võõraste“ kurnajate vastu. Rahvuslikku rõhumist saab lõplikult likvideerida ainult sotsialistliku revolutsiooni abil. Selleks on aga vaja kõigist rahvustest töötajate ühist võitlust ekspluateerijate vastu.

Sel ajal kui kodanlik natsionalism reedab rahvuse (tema töötava enamuse) elulised huvid ja lepib rahvusküsimuse iga „lahendusega“, mis kindlustab kodanlusele „oma“ rahvahulkade ekspluateerimise võimaluse, võitleb proletaarne internatsionalism rahvusküsimuse tõelise lahenduse eest, rahvusliku rõhumise likvideerimise eest, rahvuste täieliku võrdõiguslikkuse eest. Erinevalt kodanlikust natsionalismist, mis võitleb privileegide eest oma rahvusele (õigemini oma rahvuse kodanlusele) teiste rahvuste arvel, võitleb proletaarne internatsionalism järjekindlalt igasuguste rahvuslike privileegide ja igasuguse rahvusliku tagakiusamise vastu. Kõik rahvused — suured ja väikesed, „eesrindlikud“ ja „mahajäänud“, „kultuursed“ ja „mittekultuursed“ — on talle täiesti võrdõiguslikud.

Proletaarne internatsionalism tunnustab kõigi rahvuste õigust riiklikule iseolemisele. Bolševike partei loosungiks tema loomise päevist alates on olnud rahvaste enesemääramisõiguse tunnustamine, kusjuures selle õiguse all ei mõisteta ainult õigust kultuurilisele või mõnele muud laadi kärbitud „enesemääramisele“, mille tõstsid kilbile oportunistid, vaid õigust poliitilisele enesemääramisele, s. o. rahvuse õigust riiklikule iseseisvusele, tema õigust lahti lüüa paljurahvuselisest riigist ja moodustada rahvusriik.

„Enesemääramisõigus,“ ütleb seltsimees Stalin, „tähendab seda, et ainult rahvus ise omab õigust määrata oma saatust, kellelgi ei ole õigust vägivaldselt vahele segada rahvuse ellu, hävitada tema koole ja muid asutusi, lõhkuda tema tavadid ja kombeid, teha kitsendusi tema keelele, kärpida tema õigusi.“ Ja edasi: „Enesemääramisõigus tähendab seda, et rahvus võib oma elu korraldada oma soovi järgi. Tal on õigus oma elu korraldada autonoomia alusel. Tal on õigus astuda teiste rahvustega föderatsioonisuhetesse. Tal on õigus täielikult lahu lüüa. Rahvus on suveräänne, ja kõik rahvused on üheõiguslikud.“¹

Lenin ja Stalin paljastasid nii vene suurriiklikke šoviniste (oktjabristid, kadetid), kes eitasid Venemaa rõhutatud rahvuste õigust poliitilisele enesemääramisele, kui ka rõhutatud rahvuste kodanlikke natsionaliste, kes taotlesid ainult kultuurautonoomiat oma rahvustele (mis eeldab paljurahvuselise riigi jagamatust ja annab rahvusele mitte kõik, vaid ainult „kultuurilised“ õigused).

See ei tähenda muidugi, et klassiteadlik proletariaat peab toetama iga antud rahvuse lahkulöömise taotlust igast antud paljurahvuselisest riigist igas antud konkreetses olukorras. Proletaarne internationalism väidab, et rahvuse saatuse otsustamine on rahvuse enda ja ainult rahvuse enda asi. Kellelgi ei ole õigust siin vägivaldselt vahele segada. Kuid klassiteadlik proletariaat on kohustatud mõjustama seda otsust veennmise teel, taotledes rahvusküsimuse lahendamist proletariaadi klassivõitluse ja rahvuse töötava enamuse huvides. 1913. aastal tõi seltsimees Stalin järgmise näite: „Taga-Kaukaasia tatarlased kui rahvus võivad kokku tulla, ütleme, oma esinduskogus ning oma bekkide ja mullade mõjule alistudes oma maal taastada vana korra, otsustada lahkulöömise riigist. Enesemääramise punkti mõtte järgi on neil selleks täielik õigus. Kuid kas see on tatari rahvuse töötavate kihtide huvides? Kas võib sotsiaaldemokraatia üksikõikselt vaadata sellele, kuidas bekid ja mullad hulki rahvusküsimuse lahendamisel endaga kaasa kisuvad? Kas ei pea sotsiaaldemokraatia end vahele segama ja rahva tahet teataval viisil mõjutama? Kas ei pea ta esinema küsimuse lahendamise konkreetse plaaniga, mis on kõige kasulikum tatari rahvahulkadele?“²

Siin, ütleb Lenin, seisab küsimus umbes niisama nagu abielulahutuse puhul. Ainult reaktionäärid võivad eitada abielulahutuse õigust. Teadlik ja progressiivselt mõtlev inimene lähtub sellest, et meestel ja naistel on õigus talitada oma äranägemise järgi: nad võivad jääda vallalisteks, võivad astuda abiellu, võivad lahutada abielu. Kellelgi ei ole õigust neid näiteks sundida abielluma. Kuid see ei tähenda, et abielulahutuse õiguse „alusel“ tuleks tingimata taotella iga abielu

¹ J. V. Stalin, Teosed, 2. kd., lk. 304.

² J. V. Stalin, Teosed, 2. kd., lk. 306—307.

lahutamist! Siin tuleb lähtuda konkreetsetest tingimustest ja asjaomaste tõelistest huvidest.

Rahvusküsimuse lõplik lahendus kapitalismi puhul on võimatu. „Kuid viia rahvuslik võitlus miinimumini, hävitada selle alused, teha ta proletariaadile maksimaalselt kahjutuks,“ ütleb seltsimees Stalin, „on võimalik ka kapitalismi raamides.“¹ Selleks on vaja riigikorda maksimaalselt demokratiseerida. Väljaspool selle ülesande lahendamist, väljaspool kodanlik-demokraatlikku revolutsiooni ei saa olla juttugi rahvusküsimuse lahendamisest. Venemaal oli rahvusküsimuse lahendamise eeltingimuseks isevalitsuse kukutamine. Niikaua kui püsis võimul isevalitsus, ei saanud juttugi olla rahvuste enesemääramise õiguse teostamisest, sest isevalitsus tunnustas ainult üht rahvusküsimuse „lahendust“: rahvuste kuulumist „ühise ja jagamatu“ riigi koosseisu ning „muulaste“ allumist vene kodanlusele ja vene bürokraatialle. Seega oli rahvusküsimusel sel ajal tegelikult ainult osa üldisemast küsimusest — kodanlik-demokraatliku revolutsiooni küsimusest.

Kuid, esiteks, ka kõige demokraatlikum kodanlik vabariik ei anna rahvusküsimuse täielikku lahendust, ei kindlusta rahvuste rahulikku kooselu. Teiseks — imperialismi tingimustes võib ja peab taotlema kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ümberkasvamist sotsialistlikuks revolutsiooniks.

Kapitalistliku ühiskonna tootmissuhete aluseks on tootmisvahendite eraomandus. Need suhted on seepärast valitsemise ja allumise suhted. See avaldab otsustavat mõju ühiskondliku elu kõigile vahekordadele, ka rahvustevahelistele vahekordadele. Kodanlikud paljurahvuselised riigid on rajatud valitseva rahvuse valitsevate klasside võimule muude rahvuste üle, kelle töötajad peavad seega taluma mitte ainult „oma“ kodanluse, vaid ka valitseva rahvuse kodanluse ja mõisnike poolt teostatavat ekspluateerimist. Seepärast „rahvuslik vaen ja rahvuslikud kokkupõrked on möödapääsmatud, paratamatud, kuni võimul on kapital...“² Seepärast on kodanlik paljurahvuseline riik ebakindel ja ebastabiilne.

Rahvusküsimuse lõpliku lahenduse annab ainult proletaarne revolutsioon ja sotsialismi võit. Sotsialismi võit on võimatu ilma rahvusküsimuse lahendamiseta. Rahvusküsimus on osa sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri küsimusest.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kõrvaldas rahvusliku rõhumise aluse — eraomanduse ja kapitali võimu — ning tõestas rahvuste sõbraliku kooselamise ja koostöö võimalikkust nende täieliku võrdõiguslikkuse ja ühinemise täieliku vabatahtlikkuse alusel. Rahvusküsimuse lahendamise proletaarne-internatsionaalse meetodi eeli-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 2. kd., lk. 305—306.

² J. V. Stalin, Teosed, 5. kd., lk. 179.

sed võrreldes rahvusküsimuse lahendamise kodanlik-natsionalistliku meetodiga tulevad selgesti ilmsiks, kui võrrelda Nõukogude Liidu praktikat rahvusküsimuse kõige „radikaalsema“ lahendusega, mida suudab pakkuda kodanlus.

See lahendus seisab uute kodanlike rahvusriikide loomises. Pärast Esimest Maailmasõda tekkisid Poola, Tšehhoslovakkia, Jugoslaavia, Leedu, Läti, Eesti jt. kodanlikud rahvusriigid. Kuid nende tekkimine ei toonud ega võinudki tuua rahvuste rahulikku kooselu ja nende vabanemist imperialistlike suurriikide rõhumisest. Need uued riigid rõhusid oma vähemusrahvusi, püüdsid laiendada oma territooriumi naaberriikide territooriumide arvel ja sõltusid imperialistlikest suurriikidest majanduslikult, rahanduslikult, poliitiliselt ja sõjaliselt.

Oktoobrirevolutsioon lükkas otsustavalt ümber väite, nagu oleks see rahvusküsimuse lahendamise radikaalseim meetod, mida suudab pakkuda kodanlus, rahvusküsimuse lahendamise radikaalseimaks meetodiks üldse. Hinnates Oktoobrirevolutsiooni rahvusvahelist tähtsust, ütleb seltsimees Stalin muuseas: „Varem „oli kombeks“ arvata, et ainsaks meetodiks rõhutud rahvaste vabastamisel on kodanliku natsionalismi meetod, rahvuste üksteisest lahkulöömise meetod, nende lahutamise meetod, rahvusliku vaenu süvendamise meetod eri rahvuste töörahvahulkade vahel. Nüüd tuleb see legend ümberlükatuks lugeda. Oktoobrirevolutsiooni üheks tähtsamaks tagajärjeks on tõsiasi, et ta andis sellele legendile surmahoobi, näidates tegelikult rõhutud rahvaste vabastamise proletaarse, internatsionaalse meetodi võimalikkust ja otstarbekohasust kui ainsat õiget meetodit, näidates tegelikult kõige erisugusemate rahvaste tööliste ja talupoegade vennaliku liidu võimalikkust ja otstarbekust vabatahtlikkuse ja internatsionalismi alusel.“¹

Sellel alusel loodi võimas paljurahvuseline sotsialistlik liitriik, mis on võrratult kindlam ja stabiilsem kui mistahes kodanlik rahvusriik, rääkimata juba kodanlikest paljurahvuselistest riikidest.

2. Rahvusküsimuse lahendamine proletaarse internatsionalismi põhimõtete alusel NSV Liidus

Sel ajal kui kapitalistlikus Läänes toimus (ja toimub ka praegu) paljurahvuselistele riikide nõrgenemise, languse ja lagunemise protsess, toimus meie kodumaal rahvuste riiklike sidemete tugevnemise protsess. See protsess arenes rahvuste ühinemise täieliku vabatahtlikkuse alusel — alusel, mida ei tunne kodanlik ühiskond, kus rahvuste ühen-

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 156.

damine toimub vägivaldsel teel, nõrgemate rahvuste allutamise teel tugevamatele rahvustele, nõrgemate rahvuste rõhumise teel tugevamate rahvuste vallitsevate klasside poolt.

Oktoobrirevolutsiooni tulemusena ja kodusõja ning välismaise interventsiiooni vastu võitlemise käigus tekkisid meie maal iseseisvad nõukogude vabariigid. Järk-järgult tugevenesid sidemed nende vabariikide vahel, mis viis lõppeks nende ühinemisele ühtseks liitriigiks. Rahvuste elulised huvid ise tõukasid neid sellele ühinemisele.

See rahvuste ühinemisliikumine tegi meie maal pärast Oktoobrirevolutsiooni läbi kolm faasi.

Esimest faasi (aastad 1918—1921, kodusõja ja interventsiiooni aja-järk) iseloomustab nõukogude vabariikide sõjalise liidu tekkimine võitluse valgekaartlaste ja välismaiste interventide vastu. Nõukogude vabariikide rahvad veendusid, et nad ei suuda kaitsta oma olemasolu üksikest sõjaliselt abistamata.

Teine faas — see on 1921. aasta lõpp ja 1922. aasta algus, kus nõukogude vabariikidel tuli hakata ühiselt kaitsma oma huve diplomaatilisel rindel imperialistlike riikide vastu, kes, veendunud interventsiiooni läbikukkumises, püüdsid nüüd muuta nõukogude vabariigid oma asumaadeks „rahulikul“ teel. Sel ajajärgul kujuneb nõukogude vabariikide diplomaatiline ühisrinne. Näiteks Genua konverentsi avamise eel, 1922. aasta veebruaris sõlmisid Aserbaidžani, Armeenia, Gruusia, Valge-Vene, Ukraina, Horezmi, Buhhaara, Kaug-Ida Vabariigi ja Vene NFSV esindajad kokkuleppe, millega volitasid Vene NFSV-d esinema kõigi nende riikide nimel mainitud konverentsil.

1922. aasta teisel poolel jõudis ühinemisliikumine oma arenemise kolmandasse faasi, majandusliku ühinemise faasi. Pärast kodusõja lõppemist rahulikule ülesehitustööle asumisel osutusid lepingulised suhted vabariikide vahel puudulikeks. Nõukogude vabariikide rahvaste huvides oli vabariikide liitumine ühtseks majanduslikuks tervikuks. Sellele tõukas, nagu näitab seltsimees Stalin, rida tegureid: majanduslike ja rahanduslike ressursside nappus, mis olid jäänud vabariikide käsutusse pärast kaht sõda, nappus, mis sundis ressurse ühendama nende ratsionaalsemaks kasutamiseks; kapitalismi ebaühtlase arenemise ja loodusvarade paiknemise tõttu ajalooliselt kujunenud tööjaotus mitmesuguste piirkondade vahel (nafta tootmine Aserbaidžanis, söe tootmine Ukrainas, riidetööstus Kesk-Venemaal jne.); põhiliste liiklemisteede ühtsus. Ei kadunud ka väliskallaletungi oht ja nõukogude vabariikide majandusliku isoleerimise oht kapitalistlike maade poolt.

Kõik see nõudis tungivalt üleminekut lepingulistelt suhetelt vabariikide vahel nende ühinemisele ühtseks liitriigiks. See ühtne liitriik — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit — loodi vabariikide algatusel 1922. aasta detsembris, nende üheõigsluse ja ühinemise vaba-

tahtlikkuse alusel. Liiduvabariigid säilitasid õiguse vabaks väljaastumiseks vabariikide liidust. Liiduleping nägi ette teatavate alade (välis- asjad ja väliskaubandus, transport jt.) tsentraliseeritud juhtimist Liidu rahvakomissariaatide poolt. Rahanduse, toitluse jt. rahvakomissariaadid jäid liiduvabariikide koosseisu, kuid nende üldiseks juhtimiseks moodustati vastavad rahvakomissariaadid ka Liidus. Lõpuks, sise- asjade, kohtu, hariduse, põllutöö jt. rahvakomissariaadid moodustati ainult liiduvabariikides. Nii kooskõlastati kogu Liidu huvid tema koos- seisu kuuluvate rahvaste rahvusliku arenemise täieliku vabaduse huvidega.

1922. aastal liitusid neli vabariiki: Vene NFSV, Taga-Kaukaasia NFSV, Ukraina NSV ja Valge-Vene NSV. Hiljem on nende arv kas- vanud, ja ulatub praegu teatavasti kuueteistkümmeni.

Kukutanud rahvusliku rõhumise kandjad ja rahvusliku vaenu õhu- tajad — mõisnikud ja kapitalistid —, hävitas Oktoobrirevolutsioon seega rahvusliku rõhumise ja rahvusliku umbusalduse alused ning puhastas pinna rahvaste vennalikule koostööle. Sellel pinnal ta kujundas ka rahvuste ühendamise vormid sotsialistlike vabariikide vabatahtliku liidu näol. Kõik rahvused muutusid võrdõiguslikeks, poliit- liselt võrdseiks rahvuseiks.

Kuid oli olemas veel vana korra raske pärand — rahvaste faktiline, s. o. majanduslik ja kultuuriline ebavõrdsus. Tarvitseb vaid mainida, et rida ääremaade rahvaid (umbes 25 miljonit inimest!) ei olnud jõudnud oma arenemises veel kapitalistlikule arenemisastmele!

Seda rahvaste faktilist ebavõrdsust sai likvideerida ainult majan- duse arendamise teel ääremaadel ja rahvaste rahvusliku kultuuri aren- damise teel. See oli teostatav ainult vene tööliklassi pideva ja iga- külgse abiga.

Sel teel on endise Venemaa mahajäänud rahvused ajalooliselt väga lühikese aja jooksul teinud hiiglasliku hüppe mahajäämuselt progres- sile. Vähem kui kolme aastakümne kestel on nad ära käinud tee kapi- talismieelsetelt arenemisastmetelt sotsialismini, möödudes tervest ühiskondlik-majanduslikust formatsioonist — kapitalismist. Muutused, mis on toimunud nende rahvaste kogu elulaadis, on otse muinasjutu- lised. Eriti selgeks saab nende muutuste ulatus, kui võrrelda nende nõukogude sotsialistlike rahvaste olukorda naaberrahvastega, kes ägavad alles kapitalismi ikke all.

Võtame näiteks Aserbaidžani ja Usbeki sotsialistlikud rahvusvaba- riigid ühelt poolt ja Türgi ning Iraani teiselt poolt. Esimesed on kolme aastakümne jooksul muutunud mahajäänud agraar- ja koloniaalmaadest eesrindlikeks tööstusvabariikideks. Teised on endiselt mahajää- nud agraarmaad, kus ei ole nimetamist väärset tööstust. Ka põllumajan- dus neis maades on väga erineval tasemel.

Aserbaidžani NSV põllumajanduses töötab üle 5000 traktori, 600

kombaini ja 77 000 haakeriista ning teisi põllutöomasinaid. Usbeki NSV põllumajanduses töötab üle 24 000 traktori, 1500 kombaini ning 280 000 põllutööriista ja masinat. Samal ajal on Iraanis ja Türgis peamisteks maaharimisriistadeks ader ja puusahk. Kuid neidki ei ole seal külluses. Näiteks Türgi külas tuleb üks puusahk iga kahe majapidamise kohta. Ader tuleb aga keskmiselt iga 16 majapidamise kohta. Mis puutub põllutöomasinatesse, siis tuleb neid Türgis üks 220 majapidamise kohta!

Aserbaidžanis ja Usbekistanis valitses enne nõukogude korra kehtestamist peaaegu täielik kirjaoskamatus. Praegusel ajal on seal kirjaoskamatus täielikult likvideeritud; töötavad kümned kõrgemad õppeasutused, uurimisinstituudid, teatrid, tuhanded kultuuripaleed ja klubid.

Aserbaidžanis on 19 kõrgemat õppeasutust ehk üks kõrgem õppeasutus 163 tuhande elaniku kohta. Usbekistanis on 36 kõrgemat õppeasutust ehk üks kõrgem õppeasutus 175 tuhande elaniku kohta. Võrdluseks olgu öeldud, et Türgis on 10 kõrgemat õppeasutust ehk üks kõrgem õppeasutus veidi vähem kui kahe miljoni elaniku kohta; et Iraanis on 5 kõrgemat õppeasutust ehk üks kõrgem õppeasutus 3,4 miljoni elaniku kohta. Üliõpilaste arv üksi Usbekistanis (6,3 milj. elanikku) on kaks ja pool korda suurem kui Türgis ja Iraanis kokku (üle 36 milj. elaniku).

Need andmed näitavad, et sel ajal, kui kapitalismi tingimustes mahajäänud rahvaste arenemine toimub tigusammul, toimub ta sotsialismi tingimustes ennenägematu kiire tempoga. Aserbaidžani ja Usbeki rahvad, keda enne revolutsiooni peeti „metsikuteks“ ja teisi rahvusi orjama määratud rahvasteks, on tõusnud maailma eesrindlikumate rahvaste ritta.

Selline on rahvusküsimuse praktiline lahendus proletaarse internatsionalismi põhimõtete alusel. Tema võrratu üleolek rahvusküsimuse lahendamise kodanlik-natsionalistlikust meetodist on käegakatsutav.

Rahvusküsimuse tõeline ja täielik lahendamine saab võimalikuks ainult sotsialistlikus riigis ja omakorda loob võimalused sotsialistliku ühiskonna kiiremaks edasiliikumiseks. Eraomanduse puudumine, mis lahutab inimesi ja seab neid vaenulikesse suhetesse põhimõttel „inimene on inimesele hunt“, selle asendamine ühiskondliku omandusega, mis lähendab inimesi ja seab neid seltsimeheliku koostöö ja vastastikuse abistamise suhetesse, ekspluateerivate klasside puudumine, kes on rahvusliku rõhumise teostajaiks ja rahvusliku vaenu õhutajaiks — kõik see põhjustab täiesti uue nähtuse — sotsialistliku riigi rahvaste sõpruse — tekkimise. Endise umbusalduse ja vaenu rahvaste vahel, mida põhjustas kapitalistlik tootmisviis, asendab rahvaste vennalik koostöö ja nende sõprus.

See sotsialistliku riigi rahvaste sõprus teeb sotsialistliku ühiskond-

liku ja riigikorra erakordselt kindlaks ja stabiilseks. Ta võimaldab seega meie ühiskonna kiiremat edasiliikumist. Rahvaste sõprus on ühiskonda edasiviivaks jõuks, täiesti uueks edasiviivaks jõuks, mida ei tundnud eelnenud formatsioonid. Orjapidamis-, feodaalses ja kapitalistlikus ühiskonnas ei saa olla ja ei ole seda edasiviivat jõudu, sest rahvad jagunevad siin vastandlike huvidega vaenulikeks klassideks.

Tõsiseks prooviks nõukogude korra stabiilsusele ja meie maa rahvaste sõprusele oli Suur Isamaasõda. Saksa fašistid, alustades kallale tungi Nõukogude Liidule, panid teatavasti tõsised lootused sellele, et meie kodumaa rahvaste koostöö lakkab ja asendub tülitsemistega nende vahel. Need lootused aga osutusid ehitatuiks liivale. Oht, millesse sattus isamaa, tugevdas veelgi NSV Liidu rahvaste koostööd ja sõprust. Isamaasõjas pörkasid kokku mitte ainult kaks armeed ja kaks riiki, vaid ka kaks vastandlikku, teineteist eitavat ideoloogiat: saksa fašistide elajaliku natsionalismi ja rahvustevahelise ning rassivaenu ideoloogia ühelt poolt ja nõukogude inimeste rahvaste sõpruse, kõigi rahvaste ja rasside võrdõiguslikkuse ideoloogia teiselt poolt. Fašistliku Saksamaa kaotus sõjas meie maa vastu tähendab rahvustevahelise ja rassivaenu ideoloogia ajaloolist lüüasaamist ning proletarise internatsionalismi ideoloogia ajaloolist võitu.

Rahvusküsimuse lahendamise kogemused NSV Liidus näitavad, et rahvusküsimus on täiesti lahendatav, kuid on lahendatav ainult proletarise internatsionalismi põhimõtete alusel.

Kodanlus ja tema ideoloogia — kodanlik natsionalism — osutuvad täielikult pankrotistunuks rahvusküsimuse alal.

3. Kahe ideoloogia võitlusest rahvusvahelisel arenil pärast Teist Maailmasõda

Kodanlik-natsionalistliku ideoloogia lüüasaamiseks ja proletarise internatsionalismi ideoloogia võiduks on ka rahvademokraatia riikide tekkimine ja nende saavutused. Rahvusküsimuse „radikaalseim“ lahendus, mida suutis pakkuda kodanlik-natsionalistlik meetod, seisis uute kodanlike rahvusriikide (Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari jt.) loomises pärast Esimest Maailmasõda. Kuid, nagu nägime juba eespool, nende uute rahvusriikide loomine ei kõrvaldanud ega võinudki kõrvaldada rahvuslikku vaenu, rahvuslikku rõhumist ja rahvuslikke tülisid, kuna need olid kodanlikud rahvusriigid. Töölisklassi diktatuuri kehtestamine neis maades rahvademokraatia võimu näol, nende maade muutumine sotsialistlikeks rahvusriikideks tegi lõpu kodanlikule legendile, nagu ei oleks rahvaste koostöö ja vastastikune usaldus Euroopa selles osas üldse võimalik. Rahvademokraatia võim, mis esindab sotsialistlikku riiki tema esimeses arenemisfaasis, loob

kõik võimalused rahvusvähemuste ja nende kultuuri vabaks arenemiseks. Tülid ja vaen nende riikide vahel on loovutanud koha majanduslikule, poliitilisele ja kultuurilisele koostööle. See koostöö, kõrvuti nende maade rahvaste koostööga Nõukogude Liidu rahvastega, on tähtsaimaks tagatiseks rahvademokraatia maade rahvaste julgeolekule ja sõltumatusele.

Ameerika ja inglise imperialistidel läks Tito kodanlik-natsionalistliku ja fašistliku kliki abil korda rebida sotsialismi- ja demokraatialeerist ajutiselt välja Jugoslaavia. Jugoslaavia rahvad kannavad jälle metsiku sotsiaalse ja rahvusliku rõhumise iket. Jugoslaavia kogemused näitavad ilmekalt, mida tähendab kodanlik natsionalism praktiliselt. Ei ole suuremaid verivaenlasi rahvale kui „omad“ kodanlikud natsionalistid.

Rahvademokraatia maade rahvad näevad, et igasugune leplikkus kodanliku natsionalismi suhtes on objektiivselt ameerika imperialistlike inimsööjate huvides. Rahvademokraatia maade rahvad on veendunud, et niikaua, kuni nad jäävad truuks proletaarse internatsionaalsi lipule ja sõprusele Nõukogude Liidu rahvastega, on nad võitmatud.

Kapitalistlike riikide proletaarlaste internatsionalism on ületamatuks takistuseks imperialistlike sõjaõhutajate plaanide teostamise teel. Kapitalistlike riikide töötajad, rahvusest sõltumatult, moodustavad ühtse internatsionaalse armee, kes võitleb kõigist rahvustest kurnajate vastu. Teda julgustab selles võitluses Nõukogude Liidu ja rahvademokraatia maade eeskuju ning asjaolu, et 800 miljonit inimest on heitnud endalt ekspluateerimise ikke ja tulevad edukalt toime kurnajateta. Suurimat viha ja paanikat tekitasid sõjaõhutajate leeris kümnete kommunistlike parteide juhtivate seltsimeeste avaldused, et nende maade rahvad ei hakka iialgi sõdima Nõukogude Liidu vastu.

Kodanlus ja tema agentuur töölisliikumises — parempoolsed sotsialistid, kes on tänapäeval muutunud sõjaõhutajate kuulekateks teenriteks — teevad meeletikke pingutusi õõnestada kapitalistlike riikide tööliste internatsionaalset solidaarsust. Nad õhutavad natsionalismi ja šovinismi, suunates seda „Ida“ vastu. Nad propageerivad „kaasaegse maailmavaatena“ kosmopolitismi.

Kosmopolitism on ainult näilikult natsionalismi vastand. Tegelikult ta on kodanliku natsionalismiga lahutamatu seotud. Kodanlik natsionalism ja kosmopolitism on ühe ja sama kodanliku ideoloogia kaks avaldust, kaks külge. Ameerika imperialistid ja nende käsikud — Euroopa maade parempoolsed sotsialistid eesotsas Inglise tööerakondlaste müüdavate liidritega — püüavad veenda Euroopa rahvaid vajaduses loobuda rahvuslikust suveräänsusest ühtse „ülemaailmse valitsuse“ kasuks, loobuda „rahvuslikust piiratusest“, s. o. rahvuslikest traditsioonidest ja kommetest „ülemaailmse elu- ja mõttelaadi“ kasuks,

loobuda rahvuslikust kultuurist ja rahvuslikust keelest „maailmakultuuri“ ja „rahvusvahelise keele“ kasuks. Seejuures propageeritakse aga „ülemaailmse riigina“, ehkki „läbi lilled“, koloniaalimpeeriumi, kus kõik maailma rahvad oleksid muudetud Ameerika monopolistide orjade massiks; „ülemaailmse“ elulaadi eeskujuna propageeritakse niinimetatud ameerikalikku elulaadi, mis tähendab teatavasti mahla väljapigistamist töötajatest, miljonite töötute olemasolu, farmerite nõrimist pankade poolt, rahvusvähemuste tagakiusamist, terrorit kõige progressiivse suhtes, au, südametunnistuse ja armastuse muutmist äriobjektiks jms. „saavutusi“; nende „kõrgete eesmärkide“ nimel kutsutakse Euroopa rahvaid heitma oma rahvuslikud traditsioonid kolikambrisse; „maailmakultuuri“ musternäidisena propageeritakse Ameerika kodanluse laostunud ja degradeerunud „kultuuri“, kus gangsterid, sulid ja prostituudid esinevad kirjanduse ja kunsti kangelastena, teadus aga allutatakse pappidele ja sõjaõhutajatele; lõpuks, „rahvusvahelise keelena“ propageeritakse... inglise keelt. Seega kosmopolitismi lähtepunktiks praegustes tingimustes on ameerika agressiivne kodanlik natsionalism, püüe luua Ameerika kodanlusele kogu maailma töötajate kurnamise piiramatud võimalused. Kosmopolitism on vahetult suunatud rahvaste patriotismi vastu, nende kodumaa-armastuse vastu.

Teatavasti ka meie kodumaal püüdis kosmopoliitide-antipatriootide nurjatu rühmake luua kodanliku kultuuri ees lõmitamise meeleolusid, laimates samal ajal patriootlikke, nõukogulikke kirjandus- ja kunstiteoseid. Seda kahjurlikku „tööd“ tehti vormi, „kõrge kunstilise taseme“ eest hoolitsemise sildi all. Tegelikult tõsteti kilbile igasugused realismile vaenulikud formalistlikud vigurdamised, mis loodi katteks ideelagedale või meie inimestele otseselt vaenulikule sisule. Nõukogude üldsus paljastas ja mõistis hukka selle nurjatu rühmakese tegevuse.

Kodanliku natsionalismi lüüasaamiseks on tegelikult ka rahvusliku vabastusliikumise võimas areng koloniaalmaades ja sõltuvates riikides pärast Teist Maailmasõda, eriti 475-miljonilise Hiina rahva võit. Imperialistid — kodanlikud natsionalistid ja rassistid — väitsid, et mahajäänud Aasia rahvad ei ole suutelised iseseisvalt, ilma „kultuursete“ kolonisaatorite vahelesegamiseta, korraldama oma elu. Nõukogude Liidu Kesk-Aasia vabariikide praktika lükkas selle väite otsustavalt ümber. Hiina sündmused kinnitavad veel kord, et see väide on täiesti alusetu. Kodanlik rasside ja rahvuste ebavõrdsuse ideoloogia sai veel kord haleda lüüasaamise osaliseks.

Püüetes hoida Hiina rahvast imperialistlikus orjuses tuginesid Ameerika imperialistid Hiina kodanlikele natsionalistidele Kuomintangi ridadest. Ent Kuomintang, teenides välismaiseid imperialiste, paljastas end rahva silmis kui rahvuse huvide reetja. Elu õpetas Hiina

rahvast mõistma, et mitte kodanlus ja tema natsionalistlikud parteid, vaid töölisklass ja tema internatsionalistlik partei on tõeline rahvuse huvide kaitsja. Kommunistliku partei juhtimisel Hiina töötajad kihutasid välja oma kodumaalt võõrad ja „omad“ kurnajad ning ehitavad edukalt sotsialismi maailma ühes suurimas riigis.

4. Proletaarse internatsionalismi ja kodanliku natsionalismi võitlusest Eestis

Eesti kodanlikud natsionalistid, eriti oma võimutsemise ajal, püüdsid tõestada, et eesti kodanlus on olnud rahvuse huvide järjekindel kaitsja. Keskse väljenduse leidis see väide niinimetatud omariikluse kontseptsioonis, mille järgi eesti rahvas on iidsest ajast elanud ürgne tung ühineda rahvusriigiks; see tung, tänu kodanluse tegevusele, kes võitles kogu aeg „iseseisvuse“ eest, lõpeks realiseerus, realiseerus „iseseisvas“ Eesti kodanlikus vabariigis. Seega omariikluse kontseptsioon kujutab asja nii, et kodanluse huvid ühtuvad „rahvuse huvidega“ ja et kodanlik diktatuur Eestis oli maa ja rahva arenemise kroon.

See kontseptsioon on algusest lõpuni üles ehitatud ajalooliste tõsi-asjade jämedale moonutamisele.

Ajalooline tõsiasi, et ürgkogukondlikus ja feodaalkorras ei moodustanud eestlased rahvust ja et siin ei olnud ka teisi tegureid, mis kutsuvad ellu tsentraliseeritud riigi loomise taotlused, „ületati“ meelevaldsete idealistlike kontseptsioonide abil. Eesti kodanluse diktatuuri koja-ideoloog Hans Kruus kirjutas „Eesti ajaloo“ I köites (Tartu, 1936, lk. 374): „Tol ajastul (enne sakslaste sissetungi Eestisse XIII sajandi alguses — G. N.) eestlased moodustasid kindlasti ühise rahvuspärase kultuuriga ja sisemise kokkukuuluvuse teadvusega seotud terviku. Kuid poliitiliselt jäi see detsentraliseeritud autonoomsete alade, maakondade ja kihelkondade liiduks, mille eri osadel oli omavahel sageli lahkuminevaid ja ka vastakaid huvisid.“

Tegelikult Eestis XIII sajandil ei olnud ega saanudki olla üksikute alade seotust ühtseks majanduslikuks tervikuks, eestlastel ei olnud ega saanudki olla tõeliselt ühist majanduselu, mille loob alles kapitalistlik tootmisviis. Ja just seepärast jäi Eesti ala poliitiliselt detsentraliseerituks. Ja just samal põhjusel ei saanud eestlastel tol ajal olla ka tõeliselt ühist kultuuri ega kokkukuuluvuse teadvust. Moodustavad ju poliitilised asutused ja ühiskondliku teadvuse vormid pealishituse, mida ei saa olla ilma vastava materiaalse baasita. Kruusi jt. kodanlik-natsionalistlike ajaloolaste kontseptsiooni järgi aga teadvuse arenemine eelneb ühiskondliku olemise arenemisele. Püüdes põhjendada põhjendamatu langesid nad täiesti idealismi rappa.

Edasi. Mainitud kontseptsioon eeldab, et eesti kodanlus on taotlenud lahkulöömist tsaari-Venemaast. See oletus on aga karjuvas vastuolus faktidega. Lahkulöömisele kapitalistlikust Venemaast ei mõelnud eesti kodanlus kunagi tõsiselt. „Rahvuslus“ ühines kodanluse liidritel truualamlusega isevalitsuse ja hiljem Vene Ajutise Valitsuse suhtes. Eesti kodanluse liidrid ei väsinud kinnitamast, et Eesti maa ja rahvas on Vene riigi lahutamatu osa. Täiesti iseloomulik kodanluse liidrite seisukohale on Tõnissoni „Postimehe“ ajutise asemiku „Elu“ avaldus vastusena eesti kodanluse süüdistusele separatistlikes tendentsides (1908. a.): „„Eesti vabariiki“ ei ole iial veel ühegi terve mõistusega eestlase mõttest läbi sähvanud, veel vähem südamesse asunud. Eestlased ei ole mitte nii tõlbi aruga, et nad mitte aru ei saaks, et nende iseolemise aluseks kõikumata riiklik ustavus jääb.“

Enesemääramise õigust Venemaa rõhutatud rahvastele nõudsid mitte eesti jt. kodanlikud natsionalistid, vaid vene bolševikud. Kodanlikud natsionalistid ei tahtnud sellest kuuldagi. Võitluse asemel soovitasid nad rahvale „vähesega leppimist“, „tõutervendust karske ja sugulised puhta ja loomuliku elamise kaudu“ jms. (V. Reiman „Postimehes“ 1911. a.). Nii „võitles“ eesti kodanlus „rahvuse huvide“ eest!

Kisa „rahvuse huvidest“ oli kodanluse käes ainult vahendiks võitluses enda klassihuvide eest liidus isevalitsuse ja mõisnikega „oma“ rahva enamuse vastu. Sellega püüti sundida eesti töötajaid leppima kapitalistliku kurnamise ja rahvusliku rõhumisega, teha neid alandlikeks orjadeks, kelle peamine voores seisneb „vähesega leppimises“. Eesti kodanlikud natsionalistid pidasid rahvuse huvide nimel võitlust mitte balti parunitega ja vene isevalitsusega, kelle ees nad roomasid ja lõmitasid, vaid eesti töörahvaga. 1905. a. revolutsiooni päevil kirjutas „Postimees“: „Tööliste kiht peab küll ennast korraldama ehk organiseerima, kuid mitte seks, et kapitali ja kodanlust ära süüa... Mitte hävitavat sõda vastase ärapurustamiseks... vaid õiglasele kokkuleppimisele jõuda.“ See ongi peamine, mida taotleb kodanlik natsionalism: ära hoida töötajate võitlust ekspluateerijate vastu, nüristada neid jutuga „õiglasest“ kokkuleppes kurnajatega (muidugi töötajate arvel). Jutt „rahvuse huvidest“ kodanluse suus on ainult tühi loba.

Tõnisson, Reiman jt. kodanlikud natsionalistid jutlustasid rahvale „ühest karjast ja ühest karjasesest“. Nad vaatasid tegelikult rahvale täpselt niisama kui balti parunid, pidades eesti töörahvast „hallide matside“ karjaks, kellele on vaja piitsaga „karjast“ kurnajate näol.

Ei ole sellist laimu ja väljamõeldist, mida eesti „progressiivne“ kodanlus ei kasutaks eesti sotsiaaldemokraatide (bolševike) vastu, kes tõesti võitlesid eesti rahvuse eluliste huvide eest (kuna kodanlus meist ainult lobises). Selline „teaduslik“ ajakiri nagu „Eesti Kirjandus“ (1906, nr. 1 jt.) heitis sotsiaaldemokraatidele ette, et nad taht-

vat muuta eesti töolist teeröövliks, et sotsiaaldemokraatide eesmärgiks olevat põletamised, rüüstamised, sõjakoledused, katk ja nälg, et „sotsiaaldemokraatia püüete omandamine oleks eesti rahva surm“ jms.

Mingisuguseid olulisi muudatusi ei toimu eesti kodanlikus natsionalismis ka pärast 1917. a. kodanlik-demokraatlikku revolutsiooni. Vene kodanlik Ajutine Valitsus jätkab põhiliselt isevalitsuse rahvuspoliitikat, eesti kodanlus jätkab oma truualamluse kinnitamist ja võitleb eesti rahva enamuse sotsiaalse ja rahvusliku vabastamise püüete vastu. 1917. aasta 6. aprillil esitati Ajutisele Valitsusele Tõnissoni, Vilmsi, Raamoti jt. allkirjadega märgukiri, kus oli öeldud, et „Vene riigist lahkulöömise üle keegi Eestis ei mõtle ega kõnele.“

Kuni Oktoobrirevolutsioonini oli eesti kodanlusele iseseisvuse mõte üldiselt täiesti võõras. Kapitalismi arenemine Eestis toimus lahutamatus seoses sise-Venemaa turuga. Eesti kodanlus oli seepärast huvitatud Eesti riiklikust ühendusest Venemaaga.

Iseseisvuse mõte tekkis Eesti kodanlusel koos Oktoobripöördega Petrogradis ja tugevnes koos sotsialistliku revolutsiooni võidu kindlustumisega. 1917. aasta 26. oktoobri õhtul (vana kalendri järgi), kui teated Petrogradi sündmustest jõudsid Tallinna, kogunesid K. Pätsi kabinetti Päts, Kukk, Maasik, Poska jt. Pika arutluse järel tähendas lõpuks Poska: „Nüüd ei jää muud teed, kui Eesti iseseisvaks kuulutada.“ See tee oli kodanlusele vastumeelt, kuid teist teed ei olnud. Eesti jäämine sotsialistliku Venemaa koosseisu oli eesti kodanlusele niisama mõeldamatu kui lahkulöömine kapitalistlikust Venemaast. Mainitud nõupidamisel 26. oktoobri õhtul ei peetud Eesti lahkulöömist ka veel lõplikuks. See pidi olema ainult ajutine manööver. Nimelt usuti kontrrevolutsiooni kiirese võidusse Venemaal. Siis aga oleks Eesti iseseisvus olnud eesti kodanlusele niisama absurdne mõte kui see oli olnud varemgi. Alles 1918. a. alguses, kui nõukogude võim, selle asemel et kokku variseda, levis kiiresti üle maa ja näitas oma tugevust, hakkas iseseisvuse mõte juurduma eesti kodanluses kindlamal kujul, muutudes tema peamiseks võitlusloosungiks kodusõjas oma töörahva vastu ja interventsioonis Nõukogude Venemaa vastu.

Juba need faktid kinnitavad ümberlukkamatult, et „rahvuse huvid“ niisugustena ei huvitanud eesti kodanlust põrmugi. „Iseseisvuse“ loosung oli kodanlusele pealesunnitud loosungiks, olles tema käes ainult vahendiks võitluses oma klassihuvide eest, vahendiks võitluses „oma“ töörahvahulkade vastu. Eesti tookordsed sündmused kinnitavad suurepäraselt seda, mida rääkis 1918. a. alguses seltsimees Stalin: „Kõigi nende konfliktide juured, mis on tekkinud ääremaade ja nõukogude keskviimu vahel, peituvad võimuküsimuses. Ja kui ühe või teise piirkonna kodanlikud ringkonnad on püüdnud anda neile konfliktidele rahvuslikku värvingut, siis ainult sellepärast, et see oli neile kasulik,

et oli mugav rahvusliku rüü taha varjata võitlust töötavate hulkade võimuga oma piirkonna territooriumil.¹

Järgneva ajajärgu faktid toovad uusi tõestusi sellele teesile. Kõrvuti iseseisvusega oli eesti kodanlus valmis leppima ka Eesti kuulumisega Rootsi impeeriumi koosseisu, tema muutmiseks Saksamaa provintsiks, Inglismaa asumaaks, Koltšaki Venemaa kubermanguks.

Kodanlust huvitas võimalus kurnata „oma“ rahvahulki — ja ainult see. Kuidas seda teostada — kas „iseseisvas“ Eestis, Eesti Briti asumaana või Eestis „ühtse ja jagamatu“ kapitalistliku Venemaa kubermanguna — see oli juba teise-, kuid mitte kümnendajärguline küsimus.

Kui kodanlust oleks huvitanud iseseisvus iseseisvuse pärast, siis oleks ta arusaadavalt pidanud organiseerima 1918. a. veebruaris rahvast võitlusele saksa okupantide vastu. Kodanlus aga talitas otse vastupidi. 17.—18. veebruaril saadeti I Eesti polgust Pätsi ja Laidoneri nõusolekul ja heakskiitmisel delegaadid saksa vägede staabi Kuresaases. Selle tagajärjel muutsid sakslased oma operatsioonikava: Saaremaalt tulevat Põhjakorpust ei saadetud mitte Pärnu poole lõunast tulevate saksa vägedega ühinemiseks, vaid otseteed Läänemaa ranna kaudu Tallinna peale. Kui sakslased 21. veebruaril Haapsalusse jõudsid, sõlmisid seal Eesti polgu esindajad nendega kokkuleppe, mille järgi see „rahvuslik“ väeosa hoidus igasugustest „lahkuminekutest“ okupantidega. Ainukeseks jõuks, kes organiseerisid maa kaitset, olid bolševikud. Maa kaitsjatele jagasid kodanlikud „rahvuslased“ hoope seljatagant. See tähendab, et nad mängisid tegelikult oma rahva veri-vaenlaste eelväe osa.

„Eesti diviisile“ anti 28. veebruaril Larka ja Reegi allkirjadega käskkiri, mille järgi diviisi ülesandeks oli „korra ja rahu“ kaitsmisel okupantidele abiks olla. Seega seati „rahvuslike“ väeosade ülesandeks politseiteenistus, et okupantidel oleks hõlpsam maad paljaks röövida.

Kodanliku revolutsiooni tagajärjel Saksamaal olid okupandid sunnitud lahkuma. 11. ja 19. novembril tunnustasid nad Eesti kodanlikku valitsust ja see sai tegevusse astuda. Eesti kodanlik ajutine valitsus oli okupantide rahvavastase tegevuse vahetu jätkaja. 19. novembril võttis ta vastu seaduse, mille järgi eranditult kõik okupantide poolt antud määrused, mille purureaktsiooniline olemus on üldtuntud, jäävad edaspidigi kehtima! Seega ta kuulutas avalikult okupantide tegevuse õigeks ja näitas, et vabanemine okupatsioonist ei too eesti rahvale olukorra muutumist.

Võiks arvata, et revolutsiooni Saksamaal ja oma tegevusvabadust kodanlik valitsus kasutab vähemalt selleks, et püüda kiiremini okupantidest lahti saada ja realiseerida iseseisvuse loosung. Sootu vastu

¹ J. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 30.

pidi! Kodanliku valitsuse esimeseks diplomaatiliseks sammuks oli okupatsiooni pikendada. 26. novembril 1918 komandeeriti Laaman ja Kull Stokholmi paluma liitriike kapituleerinud Saksamaale ette kirjutada, et sakslased Eestist niipea ei lahkuks.

Kogu Eesti kodanluse käitumine 1918. aasta veebruaris-novembris näitab, et ta oli valmis leppima Eesti muutumisega Saksamaa provintsiks. Ta ei teinud midagi võitluseks okupantide vastu. Vastupidi. Ta abistas neid maa okupeerimisel ja paljaksröövimisel, kutsus rahvast hoiduma võitlusest okupantide vastu ja toetas neid verise „korra“ loomisel. Sakslaste kavatsused liita Baltimaad Saksamaaga aga ei olnud talle saladuseks.

Kui sakslased siiski olid sunnitud lahkuma, siis hakati põlvitama inglaste ees, et need tuleksid Eestisse okupantideks. 1918. aasta 27. detsembril kokku kutsutud Maapäeva kinnisel koosolekul teatas Päts, et valitsuses on vähemalt 20 korda (!) soovi avaldatud, et Eesti inglaste poolt okupeeritaks.

Siin oli kodanlus jällegi valmis mitte ainult ajutisele okupatsioonile, vaid ka Eesti muutmisele Inglise asumaaks.

Eesti kodanliku valitsuse välisdelegatsioon rõhutas oma kirjavahetuses korduvalt, et kodanluse püsimine võimul sõltub täiesti inglaste toetusest, selleks on aga vaja, et nad „Eesti suhtes tõsist huvi tunneks“. Pakuti inglastele majanduslikke eeliseid, laevastikubaase Eesti saartel jne. 1. augustil 1919. a. kirjutab aga Piip otsekohelelt, et ka Eesti muutumine Briti asumaaks ei oleks „Eestile“ (s. o. eesti kodanlusele!) kardetav. Välisdelegatsiooni juhatuse esimees J. Tõnisson aruandes valitsusele delegatsiooni tegevusest soovitas samuti allumist Inglismaale, väites, et inglased käivad oma mõjualuste rahvastega ümber nagu mesinik mesilastega: võtab küll mett, kuid laseb ka mesilasi elada. Teiste sõnadega, inglise imperialistid muudavad küll eesti tööraha koloniaalorjadeks, kelle elu-eesmärgiks peab saama „mee“ tootmine võõramaistele kurnajatele, kuid nad lasevad ka eesti kodanlusel sellest „meest“ osa saada.

Eesti kodanlus võitis osa interventsioonist Nõukogudemaa vastu Entente'i riikide vasallina ja õlg-õla kõrval vene valgekaartlastega, nendesamade valgekaartlastega, kellel oli kombeks käsitada „nende türklaste“ (s. o. eestlaste) „iseseisvuse bluffi“ avaliku pilkega. Vene valgetele oli iseloomulik P. B. Struve ütlus: ainult suurvene rahvuslik idee päästab Venemaa, see aga ei luba Venemaa väljamüümist kõiksugu eestlastele ja soomlastele kahtlase sõjalise abi läätseleeme eest. Eesti kodanlus täitis imperialistide kuuleka vasalli osa, ehkki need ei pidanud vajalikuks varjata, et interventsiooni õnnestumise korral jääb Eesti Venemaa kubermanguks. „Meie tahame ühist, tugevat, võimsat Venemaad,“ seletas Prantsuse välisminister Pichon parlamendile 17. juunil 1919. a. „Meie ei taha Venemaa tükeldamist.“ Ameeriklane

S. Morrison iseloomustas Pariisi rahukonverentsi Balti komisjoni tegevust kui poliitikat, mis „toetab Baltimaid, kuni neid võib kasutada bolševike vastu, kuid mis annab need tagasi Venemaale, niipea kui bolševikud on välja aetud.“

Iseseisvuse loosungit oli antipatriootlikule eesti kodanlusele vaja ainult selleks, et rahvale prügi silma ajada, varjata Eesti sahkerdamist kodanluse poolt Inglismaa asumaaks ja sundida eesti mehi Petrogradi lähistel oma verd valama ameerika, inglise ja prantsuse imperialistide huvides. Kirjavahetuses oma imperialistlike peremeestega ei olnud eesti kodanlusel seda vaja varjata. Nii kirjutas välisminister Poska kirjas Clemenceau'le (sept. 1919), et Eesti valitsus palub „uuesti võtta kaalumisele, kas ei oleks i i s k i võimalik Eesti iseseisvuse tunnustamise teel luua temale võimalus veenda rahvast ja sõjaväge, et on vajalik tuua veel uusi ohvreid bolševistliku korra murdmiseks Venemaal“. Kuid seda oli muidugi vaja varjata oma rahva eest. Intervendid aga vaatasid eesti rahvale kui madalamale rassile, kellest saab kahuriliha ka ilma selliste erakorraliste abinõudeta. Nii inspekteeris 1919. a. septembri keskel Judenitši ja Eesti kodanlikke vägesid nõukogudevastasel rindel prantsuse kindral Etievant. Ta ei tahtnud uskuda, et Eesti vägede liikvele panemiseks oleks vaja nii erakordset abinõu kui iseseisvuse tunnustamine; olevat küllalt, kui mees-tele antakse sigarette, rõivaid ja Prantsuse riste.

Ka kodanluse liidrid ise mõistsid väga hästi, et interventsiooni õnnestumise puhul ei saa Eesti iseseisvusest juttugi olla. „Kas anarhiline (loe: Nõukogude — G. N.) Venemaa, kes meid rahule jätaks, või korraldatud, ühine (s. o. kapitalistlik — G. N.) Venemaa, kes meid ära neelaks — tertium non datur“ (kolmandat ei ole), kirjutas näiteks Piip oma päevikus. Vaatamata sellele kihutati eestlasi suurema interventsioonisõjas ja pealegi... iseseisvuse nimel. Eesti rahva veri oli kodanlikele „rahvuslastele“ ainult äritsemise objektiks. Eestlasi kihutati iseseisvuse nimel oma verd valama Petrogradi lähistel ka siis, kui Nõukogudemaa tunnustas tingimusteta Eesti iseseisvust. Meenutagem, et Entente'i riikide poolt tunnustati Eesti iseseisvust alles 1921. aastal, siis kui interventsioon Nõukogudemaa vastu oli lõplikult lüüa saanud. Ilma selleta ei oleks Eesti iseseisvus kõne allagi tulnud.

On iseloomulik, et kui imperialistlike suurriikide valitsused 12. juunil 1919 tunnustasid Koltšaki, kes ei tahtnud Eesti iseseisvusest kuulda, „Venemaa ülemvalitsejaks“, siis eesti kodanlus nägi selles ainult üht ohtu: sellest võivad teada saada rahvahulgad ja siis lõhkeb kogu häbematu vale „võitlusest iseseisvuse eest“ kui seebimull. „Ma kardan,“ ütles Poska 13. juunil välisdelegatsioonis, „et kui kodus hakatakse Koltšaki ja rahukonverentsi kirjavahetust seletama ja temast nii aru saadakse, nagu vaja, siis variseb meie väerind kokku...“

Kõik see ja paljud teised faktid ei jäta vähematki kahtlust selles, et eesti kodanlikke natsionaliste huvitas ainult eesti rahva kurnamise võimalus ja et nad selleks olid valmis muutma Eesti Saksamaa provintsi, Inglismaa asumaaks või Koltšaki-Venemaa kubermanguks. „Iseseisvuse“ loosung oli ainult katteks kodanluse kaubitsemisele rahva verrega ja tema võitlusele oma kurnaja-huvide eest ning rahva huvide vastu. Kui Eesti ei muutunud Saksamaa provintsi, Inglismaa asumaaks või Koltšaki-Venemaa kubermanguks, siis see ei ole vähemalgi määral eesti kodanluse teene, vaid on sotsialistliku revolutsiooni võidu ja interventsiooni läbikukkumise otsene tulemus. Sotsialistliku revolutsiooni võit Venemaal päästis eesti rahva koloniaalorjade massiks muutmisest. Ent eesti kodanluse õnnestus Entente'i interventide, vene valgekaartlaste, balti parunite ning soome jt. palgasõdurite abil siiski saavutada võit kodusõjas eesti rahva vastu ja hoida teda veel kaks aastakümnet kapitalistlikus orjuses.

Eesti töötajad võitlesid bolševike juhtimisel kodusõjas proletaarse internatsionalismi lipu all koos Venemaa teiste rahvaste töötajatega, võitlesid tõelise, aga mitte kodanliku iseseisvuse eest, vabanemise eest kapitalistide ja mõisnike rõhumisest, võitlesid eesti kodanluse, välismaiste interventide, vene valgekaartlaste ja balti parunite ühendatud jõudude vastu.

See võitlus avaldus demonstratsioonides ja streikides; kodanliku valitsuse ürituste massilises saboteerimises ja protestides interventsiooni vastu; deserteerimises kodanlikest vägedest ja vastuhakkudes; kodanlikesse riigiorganitesse valimiste boikoteerimises ja relvastatud võitluses kodanluse vastu nii rindel kui ka tagalas (üleštõus Saaremaal).

Rahva meeleoludest räägib näiteks niinimetatud vabatahtliku mobilisatsiooni hale läbikukkumine 1918. aasta sügis-talvel. Oodatava 25 000 mehe asemel nõukogudevastaseks sõjaks saadi suure vaevaga kokku 800 meest. Ka sundmobilisatsioon ning sõjaseaduse, väljakohutute ja teiste terroristlike abinõude rakendamine ei andnud palju suuremaid tulemusi. Igal sobival võimalusel jooksid mobiliseeritud metsa. Näiteks detsembrikuul Narva rindele saadetud 2500 mehest jooksis Laidoneri teatel ära 1500 meest. 2. rügement kaotas Tartu all mõne päeva jooksul 75% oma koosseisust väejooksikutena.

Seepärast tuli eesti kodanlusele palgata igasuguseid avantüriste väljastpoolt. Selleks sõlmiti rida lepinguid: Soome valgekaartlastega (18. dets. 1918), rootslastega (27. jaan. 1919), taanlastega (8. jaan. 1919) vene valgetega Soomes (22. dets. 1918) ja Eestis (29. dets. 1918), sakslastega (26. nov. 1918). „Rahvuslikku“ sõda peeti võõramaiste palgaliste avantüristide jõududega. Tarvitseb ainult mainida, et ametlikel andmeil oli 1918. aasta novembrikuu lõpul Narva rindel eesti kodanlikes vägedes kõigest 959 meest, parunite võsukesed

kaasa arvatud. Üksi soome kõriloikaja Kalmi „Põhja-Poegade“ rügemendis oli aga 2114 meest. Ent peale selle olid kohal teatavasti veel teised soome üksused ning rootsi, taani jt. avantüristid-palgasõdurid. Abiks oli ka Inglise admiral Sinclair'i laevastik.

Rahvahulkade vaoshoidmiseks tuli kodanlusel rakendada terroristlike abinõusid. Saaremaa töotajate ülestõusu 1919. aastal surus kodanlus maha relvajõuga. Sama aasta 4. juulil vangistati Eestimaa Ametiühingute Kesknõukogu liikmed. 31. augustil aeti laiali ametiühingute kongress, selle delegaadid vangistati ja osa neist tapeti metsikult Irboska läheduses. Rindel esines vastuhakke ja mõned üksused läksid lahingusse ainult soomusrongi ähvardusel.

Kõik need ja paljud teised faktid näitavad, et iseseisvuse loosung oli kodanluse käes ainult ettekäändeks võitluses eesti rahva enamuse vastu, võitluses, mida kodanlus pidas oma kitsaste klassihuvide pärast menševike, sotsialistide-revolutsionääride jt. kontrrevolutsiooniliste ning natsionalistlike parteide toetusel. Eesti menševikud (sotsid) ja es-er'id olid kodanluse ja parunite usinad teenrid. Näiteks kui 26. detsembril 1918 kodanlik valitsus komandeeris oma esindajad Helsingisse teatama, et kui soome vabatahtlikud lähema kolme päeva jooksul ei tule, siis on juba hilja, tegi ta vastava memorandumi koostamise ülesandeks sotside Keskkomiteele. Samal 26. detsembril pöördus sotside Keskkomitee omal algatusel ka Soome ja Rootsi Sotsiaaldemokraatide poole appihüüdega: „Aidake meid! Mõjutage oma valitsusi, et nad oma sõjalist abi ja toetust ei keelaks!“ Seda abisaamise aktsiooni Soome toetasid sotside liidrid ühel meel ja kooskõlas mitte ainult kodanliku valitsusega, vaid ka saksa mõisnikega Eestis, kelle esindajad pöördusid samuti soomlaste poole abisaamiseks. Nii kujunes ühine rahvavastane rinne balti parunitest ja vene valgekaartlastest kuni sotsideni ja es-er'ideni.

Kodanluse võimutsemise ajal Eestis pärast kodusõja lõppu jätkus kodanluse ja töörahva võitlus, jätkus kodanliku natsionalismi ja proletarise internatsionalismi võitlus.

Kodanlike natsionalistide võimutsemine Eestis tähendas eesti rahvale kapitalistlikku ekspuaterimist, kannatusi ja viletsust. Talurahva enamuse ägas maapuuduse all. Kulakud nülgsid sulastelt seitse nahka. Töölisklassi varitses alaline tööpuudus, millega kaasnes viletsus ja näljaoh. Koos osaliselt töötute ja nende perekonnaliikmetega tõusis tööpuuduse läbi kannatavate inimeste arv kodanlikus Eestis kümnete tuhandeteni ja rohkemgi. Isegi kodanlus oli sunnitud tunnistama 1932. a. „Eesti Kroonika“ veergudel: „Me peame oletama, et praegu üle 100 000 eesti kodaniku tööpuuduse pärast kannatab, närbib aineliselt ning moraalselt lõdveneb, teatud määral paratamatult kõlblalt väärtuselt langeb.“ Seda tõi eesti töötajatele kodanlik „iseseisvus“.

Haritlaskonna enamus kannatas „üleproduktiooni“ tagajärjel. Majandusliku kindlusetuse ja perspektiivituse seisund, millesse asetas kodanlik kord rahva enamuse, avaldus rahvastiku juurdekasvu kohutavas seisakus, mis on võrreldav ainult seisakuga kõige süngema pärisorjuse ajal. Aastail 1782—1816 oli Liivimaal rahvastiku loomulik juurdekasv veidi alla ühe inimese tuhande kohta aastas. Aastail 1930—1934 oli rahvastiku juurdekasv Eestis umbes 1,5 inimest tuhande kohta aastas. (Võrdluseks olgu öeldud, et Nõukogude Liidus kasvas samal ajajärgul rahvastik tempoga 12 inimest tuhande kohta aastas.) Kõike seda püüti varjata jultunud demagoogiaga paradiisist, mille olevat loonud eestlastele kodanlik iseseisvus. Ametlik propaganda, ajakirjandus, kunst, teadus — kõik seati „rahvastervikluse“ idee teenistusse. Kulaku ja sulase, vabrikandi ja töölise, liigkasuvõtja ja võlgniku, majaomaniku ja üürniku huvid pidid olema täiesti ühtsed. Püüti väita, et kodanlus ei hoolitsevat oma tasku, vaid „rahvuse huvide“ eest.

Koos kodanliku korra ülistamisega hakati kõike eesrindlikku ja progressiivset oheldamatult laimama. Eriti püüti „maha teha“ kõike venelikkku ja nõukogulikku, sest vene töötajate eeskujuga ja Nõukogude-maa praktika revolutsioneeris eesti töörahvast, julgustas teda võitluses oma kurnajate vastu. Mitte ainult Lenini ja Stalini ideedes, vaid ka vene mineviku progressiivses kirjanduses, kunstis ja teaduses nägi eesti kodanlus oma ohtlikku vaenlast, sest nende tundmine oleks naeruvääristanud kodanlik-natsionalistlikku kontseptsiooni vene kultuuri mahajäämusest. Ajaloolased kodanluse õpetatud teenreina pöörasid pahupidi kogu ajaloo, eitades niipalju kui võimalik eestlaste ja venelaste ajaloolist koostööd, ülistades niinimetatud Rootsi-aega ja kõigiti mustates niinimetatud Vene-aega jms. Kodanliku natsionalismi huvides võltsiti isegi „Kalevipoeega“.

Nõukogude korra kehtestamine Eestis 1940. aastal ja Eesti NSV vastuvõtmine NSV Liidu koosseisu andis purustava hoobi kodanlikule natsionalismile — mitte ainult selles mõttes, et see likvideeris kodanliku korra Eestis, vaid ka selles mõttes, et ta näitas kujukalt kogu nõukogudevastase laimu alusetust ja sotsialistliku korra võrratut üleolekut kapitalistlikust korrast. Likvideeriti tööpuudus. Töötav talurahvas sai maad. Haritlaskond leidis kõik võimalused oma võimete rakendamiseks rahva teenistusse. Eesti rahvas vabanes kurnamisest. Ta sai oma maa ja saatuse premeheks. Eesti töötajal ei olnud enam vaja kellegi ees selga küüru tõmmata, ei „oma“ ega võõramaiste kurnajate ees. Vennasvabariikide rahvaste, eelkõige suure vene rahva abiga sammus ta kiiresti majandusliku ja kultuurilise tõusu teed.

Selle tee katkestas ajutiselt sõda ja okupatsioon. Kuid Nõukogude rahvaste peres võis eesti rahvas kindel olla, et okupandid välja kihutatatakse.

Kodanluse riismed asuvad juba 1940. aastal kõigi jõududega kahjustama eesti rahva loovat tööd, kes oli „julgenud“ oma elu korraldada ilma ekspluateerijateta. Eesti NSV territooriumi ajutist okupeerimist saksa fašistide poolt kasutavad nad kättemaksuks töötajaile, kusjuures eesti kodanlikud natsionalistid oma verejanu ja metsikusega trumppasid teatavasti tihti üle fašistlikud inimsööjad.

Kuid okupantide ja nende kodanlikest natsionalistidest käsilaste võimutsemisele tuli lõpp. Meie suure kodumaa relvastatud jõud löid Saksa armee, mida peeti tugevaimaks armeeks maailmas, pihuks ja põrmuks. Koos Nõukogude Liidu teiste rahvastega ja nende pideval ning igakülgsel abil asus eesti töötav rahvas sõja ja okupatsiooni poolt löödud haavu parandama ning sotsialistlikku ülesehitustööd jätkama. Kodanlike natsionalistide jäänused, nüüd juba uute peremeeste — Ameerika imperialistide — teenritena, asusid aga seda tööd kõigiti kahjustama.

5. Eesti kodanlikud natsionalistid — Ameerika imperialismi agentuur

Sõjajärgse stalinliku viisaastaku aastail on Eesti NSV töötajail suured saavutused rahvamajanduse ja sisult sotsialistliku ning vormilt rahvusliku kultuuri arendamisel, elanikkonna elujärje tõstmisel. Ent need edusammud oleksid võinud veelgi suuremad olla, kui Eestimaa K(b)P Keskkomitee endise juhtkonna vigade ja puuduliku valvsuse tõttu meie vabariigis ei oleks saanud pikemat aega tegutseda kodanlikud natsionalistid Kruus, Andresen, Jõeäär jt., kes kasutasid oma juhtivaid positsioone selleks, et takistada rahvamajanduse ja kultuuri arengut Eesti NSV-s. Omal ajal võitlesid nad eesti töötava rahva vastu ja teenisid usinasti kodanluse diktatuuri. Pärast nõukogude korra võitu muutsid nad värvi, et varjata oma rahvavaenulikke sihte ja hõlpsamini kahjustada sotsialistlikku ülesehitustööd.

Nende kahjulik tegevus oli väga mitmekülgne. Teaduste Akadeemias pidurdas Kruus koos tema poolt sinna poetatud „oma inimestega“ elulähedaste probleemide lahendamist ja noore rahvusliku kaadri juurdekasvu. Tarvitseb ainult mainida, et Kruusi ja tema mõttekaaslaste tegevuse tõttu ei ole vabariigi koolidel senini Eesti ajaloo ja kirjandusajaloo õpikut.

Kirjanduse ja kunsti alal püüdsid kodanlikud natsionalistid eesotsas Andreseniga maha materdada kõik nõukogulikud teosed ja igati kasutada rahvuslikku vormi kodanlike ideede propageerimiseks. Et seda oleks hõlpsam teha, arendasid nad teadusevastaseid kontseptsioone eesti kultuuri arenemisest minevikus, eitades siin progressiivsete ja

reaktsiooniliste elementide võitlust ning tõstes kilbile sellised reaktsioonilised nähtused nagu „Noor Eesti“. Kõigiti, kaudselt ja otseselt, püüdsid nad halvustada vene kultuuri.

Erilist tähelepanu pöörasid kodanlikud natsionalistid noorsoo teadvuse mürgitamisele natsionalistliku mürgiga. Kool oli see, kuhu nad eriti meeeldi paigutasid „oma mehi“.

Kohtu- ja sotsiaalkindlustusorganites ning kaubandusaparaadis töötades püüdsid kodanlikud natsionalistid kõigiti tekitada elanikkonnas rahulolematust nõukogude asutuste tööga. Kohtuorganites tegid klassivaenlased Jõeääre juhtimisel kõik, mis võimalik, kulakute, endiste kaupmeeste, spekulantide jne. päästmiseks teenitud karistusest, aga tööliste ja kehvikute suhtes rakendasid nad seaduse kõiki võimalikke ja võimatuid paragrahve. Sotsiaalkindlustusasutustes määrati kodanlike natsionalistide poolt pensione inimestele, kes seda millegagi ei ole ära teeninud, samal ajal aga takistati pensionide ja õigustatud soodustuste saamist töötajatele. Kaubandusasutustesse pugunud kodanlikud natsionalistid püüdsid seal tööd desorganiseerida, tekitada mitmesuguseid häireid ja „kitsaskohti“, et tekitada elanikkonnas nurinat.

Maal suunasid kulaklik-natsionalistlikud elemendid löögi talurahva kollektiviseerimisliikumise vastu.

Nad levisid mitmesuguseid kolhoosivastaseid „teooriaid“. Ühe selle „teooria“ järgi ei olevat Eestis kollektiivmajapidamine üldse võimalik: Eesti looduslikud tingimused ei lubavat seda. Selle naeruväärse ja reaktsioonilise „teooria“ lükkas talurahvas ise ümber. Juba esimeste kolhooside head kogemused näitasid ilmekalt, et Eesti NSV-s on kõik võimalused kollektiivmajapidamiseks, et looduslikud tingimused ei ole siin mingiks takistuseks.

Teise sedalaadi „teooria“ järgi pidi eesti talupoeg olema erakordne individualist, kes ei pea lugu jõukast ja kultuursest kolhoosielust, vaid eelistab jääda oma maatükile. Arusaadav, et see ei ole midagi muud, kui marksistlik-leninliku teooria ja sotsialistliku põllumajanduse praktika poolt ammu purustatud „väiketalumajapidamise püsivuse teooria“ eesti kulaklik-natsionalistlik variant. Väiketalumajapidamise püsivuse teooria pooldajad ignoreerisid asjaolu, et väiketalupoja orjaliku kiindumuse aluseks oma maalapisse on maaeraomandus. Nõukogude Liidus, kus ei ole maaeraomandust, ei ole ka alust selleks orjalikuks kiindumuseks. Väiketalupidamise püsivuse teooria eesti kulaklik-natsionalistlik variant ei sisalda põhimõtteliselt midagi uut, see ainult väidab (kodanlikel natsionalistidel üldse oli kombeks väita, et Eestis on kõik teisiti ku mujal maailmas), et eesti talupoeg on kõigest talupoegadest-individualistidest suurim individualist. Selle jultunud laimu eesti talurahva suhtes lükkas otsustavalt ümber jällegi eesti talurahvas ise, astudes massiliselt jõuka ja kultuurse kolhoosielu teele.

Kui kolhoosiliikumine muutus massiliseks ja kulaklus kui klass likvideeriti, suunasid kodanlik-natsionalistlikute elementide riismed peatahelepanu kolhooside kahjustamisele seestpoolt. Kulaklikud elemendid kasutavad uut taktikat, mida mõned meie töötajad ei oska läbi näha. Olukorra kohta meie kolhoosikülas praegu on maksivad seltsimees Stalini sõnad, mis ta ütles 1933. aastal: „Otsitakse klassivaenlast väljaspool kolhoose, otsitakse teda metsiku näo, hiiglasuurte hammaste ja jämeda kaelaga inimeste näol, kel tulirelv käes. Otsitakse kulakut, millisena me teda tunneme plakatitelt. Kuid selliseid kulakuid ei ole enam ammu maapinnal. Praegused kulakud ja nende sabarakud, praegused nõukogudevastased elemendid maal, need on enamikus „vaiksed“, „mahedad“, peaaegu „pühad“ inimesed. Neid ei maksa otsida kaugel kolhoosist, nad istuvad kolhoosis endas ja peavad seal laohoidjate, majandusjuhtide, arvepidajate, sekretäride jne. ameteid. Nad ei ütle kunagi „maha kolhoosid“. Nad on kolhooside „poolt“. Kuid nad teevad kolhoosides sellist saboteerimis- ja kahjustamistööd, mis on kolhoosidele hädaohtlik.“¹

ÜK(b)P Keskkomitee ja isiklikult seltsimees Stalini abiga avastas Eesti NSV parteiorganisatsioon puudused ja vead oma tegevuses ning on asunud edukalt nende parandamisele. Kodanlike natsionalistide ninamehed on paljastatud. On tehtud suur töö nende poolt kõikjale poetatud kaadri väljarookimiseks. Kuid see töö ei ole veel täiesti lõpule viidud. Et seda edukalt lõpetada, on vaja kõigi töötajate revolutsioonilist valvsust, kriitika ja eneskriitika igakülget arendamist.

Ükski kodanlik natsionalist ei tohi jääda oma kahjustamistööd jätkama! Praegusel ajal on eesti kodanlikud natsionalistid progressiivse inimkonna verivaenlase, Ameerika imperialismi agentuur. Osa kodanlikest natsionalistidest on Ameerika salaluure palgalisteks agentideks. Teine osa seda ei ole. Kuid osa poolest, mida etendab kodanlik natsionalism praeguses võitluses imperialistliku ning sotsialismi ja demokraatia leeri vahel, ei ole see eriti oluline. Lenin õpetas marksiste hindama ühiskondlikke suundasid jne. mitte selle järgi, mida mõtlevad oma tegevusest nende suundade esindajad, vaid selle järgi, millist osa objektiiivselt, nende esindajate tahtest sõltumatult, mängib nende tegevus. Lenin õpetas, et kodanlus saab ära osta ja kaasa tõmata oma huvide kaitsmisele teatava hulga inimesi. Kuid „on ka lihtsameelseid, kes kaitsevad teatavas kodanlikus miljöös valitsevaid vaateid läbimõtlematuse või pimesi harjumuse tõttu.

Ei, poliitikas ei ole nii tähtis, kes vahetult kaitseb teatavaid vaateid. Tähtis on see, kellele on kasulikud need vaated, need ettepanekud, need abinõud.“²

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 359.

² V. I. Lenin, Teosed, 19. kd., lk. 33.

Objektiivselt, sõltumata sellest, kas seda mõistab üks või teine kodanlik-natsionalistlike vaadete kaitsja või ei, on nende tegevus kasulik imperialistlikele sõjaõhutajaile. Seepärast objektiivselt on kõik kodanlikud natsionalistid imperialismi agentuuriks. Ameerika imperialism, kes väriseb kogu kapitalistliku süsteemi läheneva hukkumise ees, teeb meeleheitlikke pingutusi sotsialismi ja demokraatia rinde jõudude pideva kasvu takistamiseks. Kodanlikud natsionalistid, kes püüavad õõnestada meie kodumaa sotsialistlike rahvaste vennalikkude koostööd, tekitada umbusaldust teiste rahvaste vastu, pidurdada rahvuslike eelarvamuste jäänuste väljasuremist, tegutsevad seega täiesti imperialismi huvides.

Suure rahuldustundega võtsid Eesti NSV töötajad vastu ÜK(b)P Keskkomitee otsuse ja EK(b)P Keskkomitee VIII pleenumi otsused, mis on suunatud võitluse tugevdamisele eesti rahva õelamate vaenlaste — kodanlike natsionalistide — vastu. Pidev ja läbimõeldud võitlus kodanliku natsionalismi mistahes avalduste vastu, kõigi töötajate, eriti noorsoo, kasvatamine lugupidamise ja austuse vaimus meie kodumaa kõigi rahvaste vastu, nende kasvatamine internatsionalismi vaimus, on partei- ja ühiskondlike organisatsioonide tähtsamaid ülesandeid. Mida paremini teeme seda tööd, seda suuremad on meie vabariigi edusammud rahvamajanduse ja kultuuri arendamisel.

Meie kodumaa rahvaste sõprus ja nõukogude patriotism on nende võitmatuse allikaks. „Nõukogude patriotismi jõud,“ ütles seltsimees Stalin, „seisab selles, et tema aluseks ei ole rassilised või rahvuslikud eelarvamused, vaid rahva sügav ustavus ja truudus oma Nõukogude kodumaale ja kõigist meie maa rahvustest töötajate vennalik koostöö. Nõukogude patriotismis ühinevad harmooniliselt rahvaste rahvuslikud traditsioonid ja kogu Nõukogude Liidu töörahva ühised elulised huvid. Nõukogude patriotism ei killusta, vaid vastupidi, liidab kõik meie maa rahvad ja rahvused ühtseks vennalikuks pereks.“¹

¹ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, lk. 129. Tallinn, 1946.

SISUKORD

1. Kaks ideoloogiat rahvusküsimuse alal	3
2. Rahvusküsimuse lahendamine proletaarse internatsionalismi põhimõtete alusel NSV Liidus	10
3. Kahe ideoloogia võitlusest rahvusvahelisel areenil pärast Teist Maailmasõda	14
4. Proletaarse internatsionalismi ja kodanliku natsionalismi võitlusest Eestis	17
5. Eesti kodanlikud natsionalistid — Ameerika imperialismi agentuur	26

Vastutav toimetaja H. Klement.

Tehniline toimetaja V. Alev.

Ladumisele antud 9. VIII 1950. Trükkimisele antud 9. IX 1950. Trükiarv 6000. Paber 61×86 ¹/₁₆. Trükipoognaid 2. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,90. Arvutuspoognaid 2,30. MB-07371. Tellimise nr. 3944.
Graafikatööstus „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 49.

На эстонском языке.

Г. Наан. Пролетарский интернационализм и буржуазный национализм.

Rbl. 1.—

Rbl. 1.—

A

1734C

15 7343

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00462729 7